

Υπόθεση T-13/89

Imperial Chemical Industries plc κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

« Ανταγωνισμός — Έννοια των όρων “ συμφωνία ” και “ εναρμονισμένη
πρακτική ” — Συλλογική ευθύνη »

Προτάσεις του δικαστή B. Vesterdorf, που ορίστηκε για να ασκήσει
καθήκοντα γενικού εισαγγελέα, της 10ης Ιουλίου 1991 ..... ΠΙ - 1025
Απόφαση του Πρωτοδικείου (πρώτο τμήμα) της 10ης Μαρτίου 1992 ..... ΠΙ - 1026

Περίληψη της αποφάσεως

1. Ανταγωνισμός — Διοικητική διαδικασία — Απόφαση της Επιτροπής που διαπιστώνει παράβαση — Ποια αποδεικτικά στοιχεία γίνονται δεκτά
(Συνθήκη ΕΟΚ, άρθρο 85 § 1)
2. Ανταγωνισμός — Διοικητική διαδικασία — Προστασία των δικαιωμάτων του αμνηνομένου — Δικαίωμα των εμπλεκόμενων σε διαδικασία μερών να τους κοινοποιείται η έκθεση του συμβούλου επί των ακροάσεων και να τη σχολιάζουν — Δεν υφίσταται
3. Ανταγωνισμός — Συμπράξεις — Συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων — Έννοια — Σύμπτωση βουλήσεων ως προς την τηρητέα στην αγορά συμπεριφορά
(Συνθήκη ΕΟΚ, άρθρο 85 § 1)
4. Ανταγωνισμός — Συμπράξεις — Απαγόρευση — Συμπράξεις των οποίων τα αποτελέσματα παρατείνονται και πέραν της τυπικής τους λήξεως — Εφαρμόζεται το άρθρο 85 της Συνθήκης
(Συνθήκη ΕΟΚ, άρθρο 85)

5. Ανταγωνισμός — Συμπράξεις — Εναρμονισμένη πρακτική — Έννοια — Συντονισμός και συνεργασία μη συμβιβαζόμενες προς την υποχρέωση κάθε επιχειρήσεως να διαμορφώνει αυτόνομα τη συμπεριφορά της στην αγορά — Συναντήσεις μεταξύ ανταγωνιστών με σκοπό την ανταλλαγή πληροφοριών κρίσιμων για τη διαμόρφωση της εμπορικής πολιτικής των συμμετεχόντων
(Συνθήκη ΕΟΚ, άρθρο 85 § 1)
  6. Ανταγωνισμός — Συμπράξεις — Σύνθετη παράβαση εμφανίζουσα στοιχεία συμφωνίας και στοιχεία εναρμονισμένης πρακτικής — Ένιαυτος χαρακτηρισμός της ως « συμφωνίας και εναρμονισμένης πρακτικής » — Χωρεί — Συνήπειες ως προς τα αποδεικτικά στοιχεία που πρέπει να συγκεντρωθούν
(Συνθήκη ΕΟΚ, άρθρο 85 § 1)
  7. Ανταγωνισμός — Συμπράξεις — Εναρμονισμένη πρακτική — Επηρεασμός του μεταξύ κρατών μελών εμπορίου — Εκτιμάται συνολικά και όχι για καθένα από τους μετέχοντες χωριστά
(Συνθήκη ΕΟΚ, άρθρο 85 § 1)
  8. Πράξεις των οργάνων — Αιτιολογία — Υποχρέωση — Έκταση — Απόφαση εφαρμογής των κανόνων του ανταγωνισμού
(Συνθήκη ΕΟΚ, άρθρο 190)
  9. Ανταγωνισμός — Προστίμα — Όψος — Καθορισμός — Κριτήρια — Σοβαρότητα των παραβάσεων — Στοιχεία εκτιμήσεως — Αύξηση της τάξεως μεγέθους των προστίμων — Επιτρέπεται — Προϋποθέσεις
(Κανονισμός 17 του Συμβουλίου, άρθρο 15 § 2)
  10. Πράξεις των οργάνων — Τεκμήριο εγκυρότητας — Αμφισβήτηση — Προϋποθέσεις
1. Η απόφαση την οποία απευθύνει σε μια επιχείρηση η Επιτροπή κατ' εφαρμογήν του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης μπορεί να δέχεται ως αποδεικτικά εις βάρος της στοιχεία μόνο εκείνα τα έγγραφα, των οποίων, από το στάδιο ήδη της ανακοινώσεως των αιτιάσεων, γινόταν μνεία στο κείμενο αυτής ή στα παραρτήματά της, έτσι ώστε αφενός να προκύπτει ότι η Επιτροπή είχε την πρόθεση να τα χρησιμοποιήσει και αφετέρου να μπόρεσε εγκαίρως η επιχείρηση να εκφραστεί για την αποδεικτική τους αξία.
  2. Τα δικαιώματα του αμυνομένου δεν επιτάσσουν το να μπορούν οι επιχειρήσεις που εμπλέκονται σε διαδικασία του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΟΚ να σχολιάζουν την έκθεση του συμβούλου επί των ακροάσεων. Συγκεκριμένα, η προστασία των δικαιωμάτων του αμυνομένου εξασφαλίζεται επαρκώς κατά νόμον, άπαξ τα διάφορα όργανα τα οποία συμβάλλουν στην εκπόνηση της τελικής αποφάσεως έχουν ενημερωθεί ορθώς περί της επιχειρηματολογίας που ανέπτυξαν οι επιχειρήσεις, καθώς και περί των αποδεικτικών στοιχείων που προσκόμισε η Επιτροπή προς στήριξη των αιτιάσεών της. Αντιθέτως, η έκθεση του συμβούλου επί των ακροάσεων συνιστά καθαρώς εσωτερικό έγγραφο της Επιτροπής, με γνωμοδοτική απλώς αξία, που δεν έχει ως σκοπό να

συμπληρώνει ή να διορθώνει την επιχειρηματολογία των επιχειρήσεων, ούτε να διατυπώνει νέες αιτιάσεις ή να παρέχει νέα αποδεικτικά στοιχεία κατ' αυτών.

άσει τη συμπεριφορά ενός υπάρχοντος ή δυνητικού ανταγωνιστή στην αγορά, είτε να αποκαλύψει σ' έναν τέτοιο ανταγωνιστή τη συμπεριφορά που οι ίδιες έχουν αποφασίσει ή έχουν κατά νουν να τηρήσουν στην αγορά.

3. Για να υφίσταται συμφωνία κατά την έννοια του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, αρκεί οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις να έχουν εκδηλώσει την κοινή τους βούληση να συμπεριφέρονται στην αγορά κατά ορισμένο τρόπο. Αυτό συμβαίνει οσάκις μεταξύ πλειόνων επιχειρήσεων υπήρξε σύμπτωση των βουλήσεων προς επίτευξη επιδιωκόμενων τιμών και επιδιωκόμενου όγκου πωλήσεων.

Συνιστά εναρμονισμένη πρακτική η συμμετοχή σε συναντήσεις που έχουν ως σκοπό τον καθορισμό επιδιωκόμενων τιμών και επιδιωκόμενου όγκου πωλήσεων, κατά τις οποίες ανταλλάσσονται μεταξύ ανταγωνιστών πληροφορίες σχετικά με τις τιμές που έχουν κατά νουν να εφαρμόσουν στην αγορά, σχετικά με το κατώτατο όριο συμφέρουσας λειτουργίας τους, τους περιορισμούς του όγκου πωλήσεων που κρίνουν αναγκαίους ή τα αριθμητικά στοιχεία των πωλήσεών τους, διότι τις πληροφορίες αυτές ασφαλώς τις λαμβάνουν υπόψη οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις για να καθορίσουν τη συμπεριφορά τους στην αγορά.

4. Το άρθρο 85 της Συνθήκης εφαρμόζεται επί συμφωνιών μεταξύ επιχειρήσεων που έχουν πάψει μεν να ισχύουν, εξακολουθούν όμως να παράγουν αποτελέσματα και μετά την τυπική τους λήξη.

5. Τα κριτήρια συντονισμού και συνεργασίας που ορίζουν την έννοια της εναρμονισμένης πρακτικής πρέπει να γίνονται νοητά υπό το πρίσμα της βαθύτερης αντίληψης που διέπει τις διατάξεις περί ανταγωνισμού της Συνθήκης, ότι κάθε επιχειρηματίας πρέπει να διαμορφώνει αυτόνομα την πολιτική που προτίθεται να ακολουθήσει στην κοινή αγορά. Και να μεν η επιταγή αυτή της αυτονομίας δεν αναιρεί το δικαίωμα των επιχειρήσεων να προσαρμόζονται ευφυώς στην ήδη εκδηλωθείσα ή στην προβλεπόμενη συμπεριφορά των ανταγωνιστών τους, αποκλείει όμως αυστηρώς κάθε άμεση ή έμμεση επαφή μεταξύ τους, επιδιώκουσα είτε να επηρε-

6. Δεδομένου ότι το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης δεν προβλέπει κάποιον ειδικό χαρακτηρισμό για μια σύνθετη, αλλ' ωστόσο ενιαία παράβαση, καθ' όσον συνίσταται σε μία συνεχή συμπεριφορά, χαρακτηρίζεται από έναν μόνο σκοπό και εμπεριέχει ταυτόχρονα στοιχεία που πρέπει να χαρακτηριστούν ως «συμφωνίες» και στοιχεία που πρέπει να χαρακτηριστούν ως «εναρμονισμένες πρακτικές», μια τέτοια παράβαση μπορεί να χαρακτηριστεί ως «συμφωνία και εναρμονισμένη πρακτική», χωρίς να απαιτείται ταυτόχρονα και σωρευτικά η απόδειξη του ότι καθένα από τα πραγματικά περιστατικά εμφανίζει τα συστατικά στοιχεία και της συμφωνίας και της εναρμονισμένης πρακτικής.

7. Μια επιχείρηση πρέπει να θεωρείται ότι συμμετέσχε σε συμφωνία ή εναρμονισμένη πρακτική ικανή να επηρεάσει το μεταξύ κρατών μελών εμπόριο και ότι παρέβη, ως εκ τούτου, το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, άπαξ το αποτέλεσμα αυτό μπορούσε να προκύψει από τη συμπεριφορά του συνόλου των συμμετεχουσών επιχειρήσεων και ασχέτως της επιρροής της ατομικής της συμμετοχής.

8. Κατ' εφαρμογήν του άρθρου 190 της Συνθήκης, η Επιτροπή ναι μεν υποχρεούται να αιτιολογεί τις αποφάσεις της, αναφέροντας τα νομικά και πραγματικά στοιχεία από τα οποία εξαρτάται η νομιμότητα του μέτρου, καθώς και τις σκέψεις που την οδήγησαν στη λήψη της αποφάσεώς της, δεν απαιτείται όμως, προκειμένου περί αποφάσεως εφαρμογής των κανόνων του ανταγωνισμού, να εξετάζει όλα τα νομικά και πραγματικά ζητήματα που έχουν εγείρει οι ενδιαφερόμενοι κατά τη διοικητική διαδικασία.

9. Για να εκτιμά τη σοβαρότητα της παραβάσεως προκειμένου να καθορίσει το ύψος του προστίμου, η Επιτροπή πρέπει να λαμβάνει υπόψη όχι μόνο τις συγκεκριμένες περιστάσεις της υποθέσεως, αλλά και το πλαίσιο εντός του οποίου εντάσσεται η παράβαση, πρέπει δε να μεριμνά ώστε η όλη δράση της να έχει αποτρεπτικό χαρακτήρα, κυρίως για τις μορφές

παραβάσεων που πλήττουν όλως ιδιαιτέρως την πραγμάτωση των σκοπών της Κοινότητας.

Το γεγονός ότι η Επιτροπή επέβαλε στο παρελθόν πρόστιμα ορισμένου ύψους για ορισμένες μορφές παραβάσεων δεν της στερεί τη δυνατότητα να αυξήσει το ύψος αυτό, εντός των ορίων που τίθενται με τον κανονισμό 17, αν αυτό είναι αναγκαίο προκειμένου να κατοχυρωθεί η εφαρμογή της κοινοτικής πολιτικής ανταγωνισμού. Δύναται, ειδικότερα, να αυξάνει το ύψος των προστίμων, προκειμένου να ενισχύσει το προληπτικό τους αποτέλεσμα, στην περίπτωση κατά την οποία οι παραβάσεις ορισμένου τύπου εξακολουθούν να παρατηρούνται σχετικά συχνά, παρ' όλον ότι ο παράνομος χαρακτήρας τους έχει αναγνωριστεί αφότου άρχισε να υπάρχει κοινοτική πολιτική ανταγωνισμού, λόγω της αφελείας την οποία μπορούν να αποκομίσουν απ' αυτές ορισμένες από τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις.

10. Δεδομένου ότι μια πράξη κοινοποιηθείσα και δημοσιευθείσα πρέπει να τεκμαίρεται έγκυρη, όποιος επικαλείται την έλλειψη τυπικού κύρους ή το ανυπόστατον μιας πράξεως, αυτός φέρει και το βάρος να προβάλει στο δικάζον δικαστήριο τους λόγους για τους οποίους θα έπρεπε αυτό να αντιπαρέλθει αυτή τη φαινομενική εγκυρότητα.